

ಪದ್ಯಪಾಠ - 1.

ಎಮ್ಮನುಡಿಗೇಳೆ

- ಆದಿಕವಿ ಪಂಪ

ಕವಿಪರಿಚಯ

ಪಂಪ : ಕನ್ನಡದ ಆದಿಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನು ಕ್ರಿ. ಶ. ಸುಮಾರು 941 ರಲ್ಲಿ ವೆಂಗಿಮಂಡಲದ ವೆಂಗಿಪಳು ಎಂಬ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. ಚಾಲುಕ್ಯ ದೊರೆ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದ ಪಂಪನು 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ ಮತ್ತು ಆದಿ ಪುರಾಣ' ಎಂಬ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಲಿಯೂ ಕವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಪಂಪನು ಕನ್ನಡದ ರತ್ನತ್ರಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈತನಿಗೆ ಸರಸ್ವತೀ ಮಣಿಹಾರ, ಸಂಸಾರ ಸಾರೋದಯ, ಕವಿತಾ ಗುಣಾರ್ಣವ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದವು.

ಅರ್ಥೈಸಿ ಓದಿ

ಉತ್ತಮಾಂಗ = ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅಂಗ / ತಲೆ. ಪರಿಷೇಕ = ಅಭಿಷೇಕ. ಬಾಷ್ಪವಾರಿ = ಕಣ್ಣೀರು. ಪಚ್ಚಾಳ್ವಮ್ = ಭಾಗಮಾಡಿ ಆಳುವ. ಘಟಸಂಭೂತ = ದ್ರೋಣ. ಗಾಂಡಿವಿ = ಅರ್ಜುನ. ಕುರುಕುಳನಂದನ = ಕುರುವಂಶ / ದುರ್ಯೋಧನ. ನಂದನ = ಮಗ / ಉದ್ಯಾನವನ ಪವನನಂದನ = ವಾಯುದೇವನ ಮಗ / ಭೀಮ. ಮದಾಂಧಗಂಧಸಿಂಧುರ = ಮದದಿಂದ ಕುರುಡಾದ ಆನೆ.

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ

ಎಂಬ (ಎನ್ನುವ) ಅನ್ನೆಗಮ್ (ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ) ಎಯ್ದೆವಂದ (ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದ) ಪಿತ್ತದ್ವಂದ್ವ (ತಂದೆತಾಯಿಯರ) ಚರಣಕ್ಕೆ (ಪಾದಕ್ಕೆ) ವಿನಯ ವಿನಮಿತ (ವಿನಯದಿಂದ ನಮಿಸಿ) ಉತ್ತಮಾಂಗನ್ (ತಲೆ) ಆದನನ್ (ಬಾಗಿದವನನ್ನು) ಇವರಂ (ಇಬ್ಬರು) ಪರಸಿ (ಹರಸಿ) ತಡವರಿಸಿಯಂ (ಮೈಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸೋಡಿ) ತೆಬ್ಬರಸಿಯಂ (ಧೈರ್ಯಹೇಳಿ / ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ) ಅಳ್ಳರೊಳ್ (ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ / ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ) ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅಮೃತ ವರ್ಷಿ (ಸುರಿಸುವ) ಕರ (ಕೈ) ಪರಿಷೇಕದಿಂದ (ಸವರುವಿಕೆಯಿಂದ) ಪುತ್ರಸ್ವರ್ಶನಮ್ (ಮಗನ ಸ್ವರ್ಶಮಾಡಿ) ಆಪ್ಯಾಯನ ಕೋಟಿಯಾಗೆ (ಸಂತೋಷದ ತುತ್ತತುದಿ ತಲುಪಲು) ಪುಳಕಿತ ಗಾತ್ರರುಮ್ (ಪುಳಕಗೊಂಡ ಶರೀರವುಳ್ಳವರಾಗಿ) ಭಾಷ್ಪವಾರಿಧಾರಾ (ಕಣ್ಣೀರಧಾರೆಯಿಂದ) ಪರಿಕಲಿತ (ಕೂಡಿದ) ನೇತ್ರರುಮಾಗಿ (ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ) ಕಿರಿದು ಆನುಮ್ (ಸ್ವಲ್ಪ) ಬೇಗಮ್ (ಸಮಯ) ಇದ್ದು (ಇದ್ದು) ಅಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವ್ಯಗ್ರ ಪಾಪಿಪಾಶ (ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ಪಾಪಿ ದುರ್ಯೋಧನನ ಪಾಶಕ್ಕೆ) ಆಶ್ರಿತರೆಲ್ಲರುಂ (ಒಳಗಾದವರೆಲ್ಲರೂ) ಕೇಳಲಿ ಎಂದು ಮಹೀಭುಜನ್ (ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು) ಇಂತು (ಹೀಗೆ) + ಎಂದಂ (ಹೇಳಿದನು).

ಸಾರಾಂಶ

ದುರ್ಯೋಧನನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿಗೆ (ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಾರಿ) ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತಲೆಬಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವರಿಬ್ಬರು ಅವನನ್ನು ಹರಸಿ, ಮೈಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ, ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅಮೃತ ಸುರಿಸುವ ಕೈಗಳಿಂದ ಮೈಸವರಿ, ಪುತ್ರಸ್ವರ್ಶನ ಸಂತೋಷದ ತುತ್ತತುದಿಯನ್ನು ತಲುಪಿ, ಪುಳಕಿತರಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರಧಾರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಇದ್ದು, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ಪಾಪಿ ದುರ್ಯೋಧನನ ಪಾಶಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಿತರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಲಿ ಎಂದು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ

ಎನಗಂ (ನನಗೂ) ಪಾಂಡುಗಂ (ಪಾಂಡುರಾಜನಿಗೂ) ಭೇದಂ (ವ್ಯತ್ಯಾಸವು) ಇಲ್ಲ. ಇಳೆಯಂ (ಭೂಮಿಯನ್ನು / ರಾಜ್ಯವನ್ನು) ಪಚ್ಚಿ (ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ) ಆಳ್ವಂ (ಆಳೋಣ). ಆ ಪಾಂಡುನಂದನರುಂ (ಆ ಪಾಂಡುವಿನ ಮಕ್ಕಳೂ) ನಿನ್ನೊಳೆ (ನಿನ್ನಲ್ಲಿ) ಸೈದರೆ (ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರೇ / ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವವರೇ), ಈ ಕಲಹಮುಂ (ಈ ಯುದ್ಧವೂ) ನಿನ್ನಿಂದಂ (ನಿನ್ನಿಂದ) ಆಯ್ತು (ಆಯಿತು), ಎಂದೊಡೆ (ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ) ಇಂ (ಇನ್ನು) ಮುನಿವಯ್ (ಕೋಪಗೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೆ). ಗಂಗೆಯ ಪೆರ್ಮಗಂಗೆ (ಭೀಷ್ಮನಿಗೆ), ಘಟಸಂಭೂತಂಗೆ (ದ್ರೋಣನಿಗೆ), ಕರ್ಣಂಗೆ (ಕರ್ಣನಿಗೆ) ಅಸಾಧ್ಯನೊಳ್ (ಅಸಾಧ್ಯವಾದ) ಆ ಗಾಂಡಿವಿಯೊಳ್ (ಆ ಅರ್ಜುನನಲ್ಲಿ) ಕರುತ್ತು (ಕೋಪಿಸಿ) ಇರಿವರ್ (ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವವರು) ಆರ್ (ಯಾರು?) ಇಂ (ಇನ್ನು) ಸಂಧಿಯಂ (ಸಂಧಿಯನ್ನು) ಮಾಡುವಂ (ಮಾಡೋಣ).

ಸಾರಾಂಶ

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಕುರಿತು "ನನಗೂ ಪಾಂಡುವಿಗೂ ಭೇದವಿಲ್ಲ; ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಆಳೋಣ. ಆ ಪಾಂಡುವಿನ ಮಕ್ಕಳೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವವರೇ; ಈ ಯುದ್ಧವು ನಿನ್ನಿಂದ ಆಯಿತು ಎಂದರೆ ಇನ್ನು ಕೋಪಗೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೇ; ಭೀಷ್ಮನಿಗೆ, ದ್ರೋಣನಿಗೆ, ಕರ್ಣನಿಗೆ ಗೆಲ್ಲಲು ಅಸಾಧ್ಯನಾದ ಆ ಅರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಕೋಪಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವವರು ಇನ್ನು ಯಾರು? ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡೋಣ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ

ಪಗೆಗೆ (ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ) ಕಣಿಯೊಂದು (ಒಂದು ಗಣಿ) ಉಂಟೇ (ಇದೆಯೇ?) ನಣ್ಣೆಗಂ (ನಂಟತನಕ್ಕೂ) ಆಗರಂ (ಆಕರವು) ಉಂಟೆ (ಇದೆಯೇ?) ನೀಂ (ನೀನು) ಬಗೆಯ (ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡು) (ಎಂದರೆ ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸ್ಥಳ, ಬಾಂಧವ್ಯಕ್ಕೆ /

ಪ್ರೀತಿಗೆ ಒಂದು ಸ್ಥಳ ಎಂದು ಇದೆಯೇ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ). ಪಗೆಯಂ (ದ್ವೇಷವೂ) ನಣ್ಣಂ (ಬಾಂಧವ್ಯವೂ) ಕಯ್ಯೊಂಡ (ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ / ಮಾಡಿದ) ಕಜ್ಜದಿಂ (ಕಾರ್ಯದಿಂದ) ಅರಸುಗಳ್ಳೆ (ರಾಜರುಗಳಿಗೆ) ಪುಟ್ಟುಗುಂ (ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ) ಅಲ್ಲೆ (ಅಲ್ಲವೆ?) (ಎಂದರೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದಿಂದ ಹಗೆತನ, ನಂಟುತನ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ) ಅಂದ (ಎಂದು ಹೇಳಿದ) ಈ ಸಂದ (ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ) ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದೊಳ್ (ದಂಡನೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ) ಏಕೆ (ಏತಕ್ಕೆ) ಪೇಳ್ (ಹೇಳು) ಮಗನೆ (ಮಗನೇ) ಕಾರ್ಯಂ (ಕಾರ್ಯವು) ಮಿತ್ರಾರಿ ಕಾರಕಂ ಮಿತ್ರರನ್ನೂ ಶತ್ರುವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದಂ (ಎಂಬುದನ್ನು) ಏಕೆ ನೆಗಳ್ಳೆಯ್ಯೆ (ಏಕೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯೇ?).

ಸಾರಾಂಶ

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಗನೇ, ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸ್ಥಳ; ಬಾಂಧವ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸ್ಥಳ ಎಂದು ಇದೆಯೇ? ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡು. ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಹಗೆತನವೂ ಬಾಂಧವ್ಯವೂ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದಂಡನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ? ಮಿತ್ರರನ್ನೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯೇ?” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ

ಎಮಗೆ (ನಮಗೆ) ನಿನ್ನುಳ್ಳೊಡೆ (ನೀನು ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ) ಎಲ್ಲರ್ (ಎಲ್ಲರೂ) ಒಳರ್ (ಇರುವರು.) ಮನದೊಳ್ (ಮನದಲ್ಲಿ) ಅಳಲ್ (ದುಃಖವು) ಏನುಂ (ಏನೂ) ಇಲ್ಲ. ಮಗನೇ ಅದೆಂತೆನೆ (ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ) ಭಾನುವೆ (ಸೂರ್ಯನೇ) ಸಾಲದೆ (ಸಾಕಾಗದೆ) ಪಗಲ್ (ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ) ಎನಿತಾನುಂ (ಎಷ್ಟಾದರೂ) ದೀವಿಗೆಗಳ್ (ದೀಪಗಳು) ಉರಿದೊಡೇಂ (ಉರಿದರೇನು?) ನಂದಿದೊಡೇಂ (ಆರಿ ಹೋದರೇನು).

ಸಾರಾಂಶ

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಗನೇ, ನಮಗೆ ನೀನು ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಇರುವರು. ಮನದಲ್ಲಿ ದುಃಖವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೇ ಸಾಲದೆ; ಎಷ್ಟು ದೀಪಗಳು ಉರಿದರೇನು? ಆರಿ ಹೋದರೇನು?” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ

ಅದಲ್ಲದೆಯುಂ (ಅದಲ್ಲದೆಯೂ) ಪಾಂಡವರಪ್ಪೊಡೆ (ಪಾಂಡವರಾದರೆ) ಎನಗೆ (ನನಗೆ) ಪಾಂಡುರಾಜಂಗೆ (ಪಾಂಡುರಾಜನಿಗೆ) ಬೆಸಕಯ್ಯುದನೆ (ಮಾಡಿದುದನ್ನೇ) ಬೆಸಕಯ್ಯರ್ (ಮಾಡುವರು) ಎಂದುದಂ (ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು) ಮೀರುವರಲ್ಲರ್ (ಮೀರುವವರಲ್ಲ) ಅವರನ್ (ಅವರನ್ನು) ಆನ್ (ನಾನು) ಎಂತುಂ (ಹೇಗಾದರೂ) ಒಡಂಬಡಿಸಿ (ಒಪ್ಪಿಸಿ) ನೀನ್ (ನೀನು) ಎಂದುದನ್ (ಹೇಳಿದುದನ್ನು) ಎನಿಸುವೆನ್ (ಹೇಳಿಸುವೆನು) ಅದರ್ಕೆ (ಅದಕ್ಕೆ) ಮಾರ್ಕೊಳ್ಳದೆ (ಪ್ರತಿಭಟಿಸದೆ) ಒಡಂಬಡು (ಒಪ್ಪಿಕೋ) ನಿನ್ನಂ (ನಿನ್ನನ್ನು) ಕಯ್ಯೊಂಡಿ (ಕೈಯೊಡ್ಡಿ) ಬೇಡಿದಪ್ಪೆನ್ (ಬೇಡುವೆನು) ಅಂದ (ಹೇಳಿದ) ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ನುಡಿಗೇ (ಮಾತಿಗೆ) ಅನುಬಲವಾಗಿ (ಬೆಂಬಲವಾಗಿ) ಗಾಂಧಾರಿ ಇಂತೆಂದಳ್ (ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು)

ಸಾರಾಂಶ

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಗನೇ, ಅದಲ್ಲದೆಯೂ ಪಾಂಡವರಾದರೆ ನನಗೆ ಪಾಂಡುರಾಜನಿಗೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನೇ ಮಾಡುವರು. (ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುವರು). ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಮೀರುವವರಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಹೇಗಾದರೂ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ನೀನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಹೇಳಿಸುವೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸದೆ ಒಪ್ಪಿಕೋ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಗಾಂಧಾರಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ

ಕುರುಕುಳನಂದನಂ (ಕುರುಕುಳ / ಕುರುವಂಶವೆಂಬ ನಂದನಂ / ತೋಟವು) ಪವನನಂದನನೆಂಬ (ಪವನ / ವಾಯು ನಂದನ / ಪುತ್ರ = ಭೀಮನೆಂಬ) ಮದಾಂಧಗಂಧ ಸಿಂಧುರಮೆ (ಮದದಿಂದ ಸೊಕ್ಕೇರಿದ ಆನೆಯೇ) ಕರುತ್ತು (ಕೋಪಿಸಿ) ಪಾಯೆ (ಹಾಯಲು / ನುಗ್ಗಲು) ಪಡಲಿಟ್ಟವೊಲ್ (ಧ್ವಂಸವಾದಂತೆ) ಆದುದು (ಆಯಿತು) ಪುಣ್ಯದೆ (ಪುಣ್ಯದಿಂದ) ಒಂದು ಪೆರ್ಮರಂ (ದೊಡ್ಡ ಮರವು) ಉಳಿವಂತೆ (ಉಳಿಯುವ ಹಾಗೆ) ನೀಂ (ನೀನು) ಉಳಿದೆ (ಬದುಕಿಕೊಂಡಿರುವೆ) ಇಂ (ಇನ್ನು) ಇರಿವನ್ನರುಂ (ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವಂಥವರೂ) ಇಲ್ಲ. ಮಗನೇ ಮುತ್ತರುಂ (ಮುದುಕರೂ) ಕುರುಡರು (ಕುರುಡರೂ) ಎನ್ನದೆ (ಎಂದು ಹೇಳದೆ) ಎಮ್ಮ (ನಮ್ಮ) ನುಡಿಗೇಳ್ (ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು) ಬಗೆ (ಆಲೋಚಿಸು) ತಂದೆಗೆ (ತಂದೆಯ ಮಾತಿಗೆ) ಇಂಬುಕೆಯ್ (ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡು / ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪು).

ಸಾರಾಂಶ

ಗಾಂಧಾರಿಯು ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಕುರಿತು “ಕುರುವಂಶವೆಂಬ ತೋಟವು ಭೀಮನೆಂಬ ಮದದಿಂದ ಕುರುಡಾಗಿ ಸೊಕ್ಕೇರಿದ ಆನೆಯು, ಕೋಪಿಸಿ ನುಗ್ಗಲು ಧ್ವಂಸವಾದಂತೆ ಆಯಿತು; ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮರವು ಉಳಿಯುವಂತೆ ನೀನು ಉಳಿದೆ; ಇನ್ನು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವಂಥವರೂ ಇಲ್ಲ; ಮಗನೇ, ಮುದುಕರೂ ಕುರುಡರೂ ಎಂದು ಹೇಳದೆ ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು, ಆಲೋಚಿಸು, ತಂದೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.